

Advokatundersøgelse

Sankt Annæ Gymnasium

Marts 2022

Indhold

1. INDLEDNING	7
2. UNDERSØGELSENS KOMMISSORIUM	8
3. TILRETTELÆGGELSE OG GENNEMFØRELSE	11
3.1 VEJLEDNING TIL ANMELDERE	11
3.2 SKRIFTLIGE ANMELDELSER OG INTERVIEWS	12
3.3 UDSAGN FRA INTERVIEWEDE	13
3.4 RETTIGHEDERNE FOR DE PERSONER, DER ER BLEVET NÆVNT I INDBERETNINGER I FORBINDELSE MED SEKSUELT KRÆNKENDE ADFÆRD.....	14
4. KLAGE OVER ADVOKATUNDERSØGELSEN – DATABESKYTTELSESLOVGIVNINGEN.....	14
5. UNDERSØGELSENS JURIDISKE RAMME	15
5.1 OVERSIGT OVER DEN ADFÆRD, DER ER INDBERETTET OM.....	15
5.2 RETSREGLER AF BETYDNING FOR UNDERSØGELSEN	16
5.2.1 <i>Almindelige forvaltningsretlige principper og grundsætninger.....</i>	<i>17</i>
5.2.2 <i>Dansk og international lovgivning mv.</i>	<i>17</i>
5.3 HVAD ER OMFATTET AF BEGREBET "SEXCHIKANE"	18
6. SAMMENFATNING AF OG VORES VURDERINGER AF INDBERETNINGERNE.....	19
6.1 BEVISAFVEJNING	19
6.2 INDBERETNINGER OM STUDIEMILJØET PÅ SAG I PERIODEN 1981-2001	21
6.3 VURDERING AF INDBERETNINGERNE OM STUDIEMILJØET	24
6.4 FØRSTEHÅNDSINDBERETNINGER OM NAVNGIVNE LÆRERE.....	27
6.5 ANDENHÅNDSINDBERETNINGER OM NAVNGIVNE LÆRERE.....	30
7. HAR SKOLENS LEDELSE ELLER KØBENHAVNS KOMMUNE BEGÅET FEJL ELLER UDVIST FORSØMMELSER.....	33

Deklaration af konsulentrapporter udarbejdet for offentlige myndigheder

Titel på rapport:

Advokatundersøgelse: Sankt Annæ Gymnasium (version til offentliggørelse)

Formål med rapport:

Undersøgelsen skal afdække og redegøre for omfanget og karakteren af mulig krænkende adfærd eller uønsket seksuel opmærksomhed overfor elever på Sankt Annæ Gymnasium, herunder overfor medlemmerne af korene og andre med forbindelse til korene.

Udarbejdet af:

Bech-Bruun, Langelinie Alle 35, 2100 København Ø

Udarbejdet for:

Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen

Finansieret af:

Københavns Kommune

Leveringsdato for rapport:

28. marts 2022

Offentliggørelsesdato:

4. april 2022

Resumé

1. 39 tidligere elever på Sankt Annæ Gymnasium (herefter "SAG") har henvendt sig til Bech-Bruun og indberettet forhold af relevans for undersøgelsen. Indberetningerne har ikke frembragt oplysninger om, at der inden for de seneste 20 år har været problemer med undervisningsmiljøet på SAG. Vi har således ikke modtaget henvendelser fra elever, forældre eller lærere, der vedrører tiden 2001-2022.
2. Undersøgelsen har ikke frembragt oplysninger om, at lærere eller korledere, der i dag er ansat på SAG, har optrådt upassende eller udvist chikanøs adfærd over for eleverne. Undersøgelsen har heller ikke frembragt oplysninger, der giver grundlag for at konkludere, at medarbejdere, der i dag er ansat i skolens ledelse eller i Københavns Kommune, har handlet forsømmeligt ved at undlade at reagere på problemer på skolen.
3. Vi kan konstatere, at der ikke er aktuelle problemer på skolen, der har givet anledning til indberetninger til advokatundersøgelsen.

Vedrørende perioden 1981-2001:

4. En række elever, der har gået på SAG i perioden 1981-2001, har indberettet til os, at de har oplevet problemer med miljøet på skolen, herunder at de har oplevet studiemiljøet som "seksualiseret". Vi har modtaget 22 indberetninger herom, og indberetterne har bl.a. oplevet, at den afstand og respekt, der skal være mellem lærere og elever, ikke er blevet efterlevet af alle lærere i den nævnte periode. Som eksempler på problemer med miljøet nævnes i indberetningerne fx uønskede berøringer af elever, et forhold mellem en lærer og en elev, lærere, der "lægger an på" elever, sjofle vittigheder og en stemning af, at det kan betale sig at flirte med læreren for at opnå fordele. Et sådant miljø må anses for at være et miljø med seksuel chikane. Lægges disse oplysninger til grund, har der derfor ikke været et chikanefrit miljø på SAG, sådan som skolens til enhver tid værende ledelse i den fulde periode, der er omfattet af vores undersøgelse, har haft pligt til at sikre, og som det i dag er udtrykkeligt foreskrevet i bl.a. lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø. Det er vores vurdering, at den daværende ledelse derfor ikke i tilstrækkeligt omfang har gjort, hvad der måtte kræves, for at forebygge et sådant seksualiseret studiemiljø.
5. Indberetningerne om seksuelt prægede handlinger, der har påvirket studiemiljøet, er koncentreret om nogle få læreres forhold, og ingen af disse lærere er, som det også fremgår ovenfor, længere ansat på SAG. Efter det, der er oplyst over for os, foreligger der ingen klager eller indberetninger til Københavns Kommune over studiemiljøet fra den nævnte periode.
6. I ni tilfælde har tidligere elever på SAG indberettet, at de selv har været udsat for seksuel krænkelse eller uønsket opmærksomhed med seksuelle undertoner fra en lærer (herefter: "førstehåndsindberetninger"). Disse indberetninger vedrører fire forskellige lærere. Som eksempler på oplysninger i indberetningerne kan nævnes blufærdighedskrænkelser i form af berøringer på intime steder, opfordring til sex, seksuel chikane i form af "kurmageri" og uønskede berøringer i øvrigt. De nævnte eksempler kan enten være handlinger, der er omfattet af straffeloven, seksuel chikane eller udtryk for svigt af de tjenstlige pligter, der følger af en lærers ansættelsesforhold.

7. I en række tilfælde har tidligere elever på SAG indberettet, at andre elever (venner eller klassekammerater) har været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed fra en lærer, eller at en veninde – "forurettede" – har haft et forhold til en lærer (herefter: "andenhåndsindberetninger"). Der er 23 indberetninger om dette, der omfatter syv forskellige tilfælde fordelt på fire forskellige lærere. De fleste indberetninger i denne gruppe vedrører korterevarende eller længerevarende forhold mellem en lærer og en elev, hvilket må anses for at være uforeneligt med de tjenstlige pligter, der er knyttet til stillingen som lærer på et gymnasium.
8. Det er fælles for alle de nævnte andenhåndsindberetninger, at vi har kontaktet de elever, der er nævnt som muligt "forurettede", når dette har været muligt (dvs. når der har foreligget navn på den pågældende, hvilket der kun har været i fire tilfælde). Tre af disse elever har afvist, at de beskrevne hændelser har fundet sted. I et enkelt tilfælde har den pågældende elev delvist bekræftet rigtigheden af de indberetninger, vi har modtaget.
9. Vi har ikke i alle tilfælde med den sikkerhed, der må kræves i en undersøgelse som den foreliggende, kunnet konkludere, at indberetningerne om den indberettede adfærd kan lægges til grund. I andre tilfælde har vi konkluderet, at den adfærd, der er indberettet om, ikke på det foreliggende grundlag kan anses for kritisabel.
10. Elever, der har været udsat for forhold, der er omfattet af straffelovens regler om seksuelle overgreb på børn (§§ 222, 223 og 225), vil principielt kunne søge erstatning eller godtgørelse, selvom lærerens strafansvar i dag er forældet. Vi har på grundlag af det, der er kommet frem under vores undersøgelse, ikke med den fornødne sikkerhed kunnet konkludere, at der foreligger sådanne forhold blandt de 39 indberetninger. I øvrigt falder spørgsmålet om, hvorvidt der er grundlag for erstatning eller godtgørelse, uden for vores kommissorium.
11. Lovgivningen om seksuel chikane er blevet vedtaget på forskellige tidspunkter og er løbende udviklet i den periode, som undersøgelsen omfatter. Elever, der har været udsat for seksuel chikane eller andre krænkelser, kan efter ligebehandlingsloven eller erstatningsansvarsloven principielt søge om godtgørelse eller erstatning afhængig af den enkelte sags konkrete omstændigheder. Det har imidlertid – som nævnt – ikke været en del af vores kommissorium at vurdere, om der er enkeltpersoner, der i dag har mulighed for at rejse et sådant krav på godtgørelse eller erstatning.
12. Det er utvivlsomt, at der gennem hele den periode (og også før denne periode), som vores undersøgelse vedrører, har bestået en (uskreven) pligt for en kommune til at sikre, at elever har kunnet benytte kommunens skoler i trygge og sikre rammer og uden risiko for at blive forulempet af voksne, som har haft til opgave at varetage deres uddannelse. Denne pligt omfatter også sikring af et chikanefrit miljø, og Københavns Kommune har således gennem den periode, der er omfattet af undersøgelsen, været forpligtet til at sikre, at elever ikke inden for kommunens virksomhed er blevet udsat for uønsket seksuel opmærksomhed (seksuel chikane). En tilsvarende pligt har for så vidt angår SAG påhvilet skolens til enhver tid værende ledelse.
13. Den daværende ledelse på skolen har ikke reageret på den adfærd fra lærerne, som flere anmeldere har beskrevet, og som må anses for krænkende. Der er flere tidligere elever, der har beskrevet, at de "ikke kan forestille sig andet" end, at de kritisable forhold har været kendt af alle i lærerkredsen og i ledelsen på SAG. Det har imidlertid ikke været muligt at påvise med den sikkerhed, der må kræves i en undersøgelse som den foreliggende, at ledere eller lærere på SAG har haft en sådan viden om konkrete krænkelser, at de burde have grebet ind over for de konkrete krænkelser.

14. Den nuværende ledelse på SAG har oplyst, at der ikke i den relevante periode ses at være modtaget klager over upassende eller krænkende opførsel udøvet af lærere over for eleverne.
15. Af samme grund er der ikke grundlag for at statuere, at enkeltpersoner i lærerkredsen eller i ledelsen af SAG har svigtet deres pligt til at indberette mistanke om (andre læreres) overgreb på eleverne, jf. i dag servicelovens § 154 (tidligere bistandsloven).
16. Der foreligger efter det oplyste ikke klager eller indberetninger til Københavns Kommune, som forvaltningen har forsømt at handle på. Vi har heller ikke grundlag for at konkludere, at Københavns Kommune har svigtet sin pligt til at føre tilsyn med SAG.

Bech-Bruun har den 28. marts 2022 til Københavns Kommune afleveret en rapport, der beskriver resultaterne af undersøgelsen af mulige krænkelse på Sankt Annæ Gymnasium. Københavns Kommune har ønsket, at der skal være så stor åbenhed som muligt i relation til undersøgelsen. Samtidig er der et hensyn til alle involverede – tidligere og nuværende lærere og elever – der har krav på anonymitet. Af denne grund kan rapporten, der omfatter detaljerede citater fra indberetninger mv., ikke offentliggøres.

Vi har derfor på anmodning fra Københavns Kommune udarbejdet denne bearbejdede udgave, der kun indeholder uddrag af de modtagne indberetninger og af vores vurderinger med henblik på at sikre, at det ikke er muligt ud fra indholdet at identificere navngivne tidligere og nuværende lærere eller elever, og at det ikke er muligt at slutte sig til, hvilke personer der er tale om.

1. Indledning

Ledelsen på Sankt Annæ Gymnasium (herefter "SAG") modtog i juni 2021 en række henvendelser fra tidligere elever, som berettede om hændelser i deres tid på SAG, der var blevet oplevet som grænseoverskridende adfærd fra tidligere læreres side eller som udtryk for et dårligt studiemiljø. Henvendelserne kom efter artikler i dagbladet Politiken og indslag på TV2, der handlede om kritisable forhold i Danmarks Radios Pige-kor. Flere af de personer, som var nævnt i disse artikler og indslag, havde haft deres gang både på SAG og i Danmarks Radio. Der har traditionelt været en forbindelse mellem SAG og Danmarks Radios Pige-kor, der rekrutterer sangere fra bl.a. SAG.

SAG er Københavns Kommunes Sangskole, der tilbyder et særligt undervisningsforløb for børn og unge med talent for sang og musik. Skolen tilbyder både folkeskole, gymnasium, sangskole og musikskole og huser elever fra 3. klasse til 3.G.

På skolen findes tre elitekor. For elever i folkeskolen er det Københavns Drengekor og Sankt Annæ Pige-kor og for elever på gymnasiet Sankt Annæ Gymnasiekor og Kammerkoret. Skolen har desuden et symfoniorkester og et bigband. Alle ensembler turnerer i både ind- og udland, og flere af korene har vundet internationale priser. På SAG er det muligt at tage Musikalsk Grundkursus (MGK), der er en forberedelse til uddannelse på konservatorie-niveau, og studentereksamen som en samlet 4-årig uddannelse.

Det betyder, at elever på SAG er i alderen 10-20 år, og at mange af dem har deltaget i de nævnte kor og orkestre.

SAG hører som anført under Københavns Kommune (siden 1938), og i samråd med ledelsen på SAG besluttede kommunens Børne- og Ungdomsforvaltning at iværksætte en advokatundersøgelse af forholdene på SAG. Samtidig udsendte rektor Anette Holst den 30. juni 2021 en offentlig redegørelse til ansatte, elever og forældre på skolen:

*Advokatundersøgelse af krænkelse på SAG
Til elever, forældre og ansatte*

En række medier, bl.a. Dagbladet Politiken, har i den seneste tid omtalt, at der tidligere var et grænseoverskridende og seksualiseret miljø i DR's pigekor. Tidligere pigekorsangere har berettet om stærkt kritisable forhold i koret.

Sankt Annæ Gymnasium har inden for den seneste uge modtaget et antal henvendelser fra tidligere elever, der har oplevet en lignende kultur i deres tid på Sankt Annæ Gymnasium tilbage i 1980'erne og 1990'erne. Henvendelserne drejer sig især om oplevelser i skolens kor. De beretninger, vi har hørt, vidner om en grænseoverskridende kultur. Der nævnes eksempler på seksuelt krænkende adfærd og relationer, som slet ikke har været i orden.

Dette tager vi på Sankt Annæ Gymnasium meget alvorligt.

Derfor sætter vi sammen med Børne- og Ungdomsforvaltningen en ekstern advokatundersøgelse i gang. Den skal afdække, om der har været udvist krænkende adfærd i relation til korene på Sankt Annæ Gymnasium, samt hvordan dette er blevet håndteret.

Jeg vil gerne opfordre alle med viden om svigt eller krænkelse i relation til Sankt Annæ Gymnasium til at kontakte advokatfirmaet. Kontaktoplysninger til advokatfirmaet vil fremgå af skolens hjemmeside snarest. I kan også kontakte mig på (...). I kan være anonyme.

Jeg vil gerne understrege, at vi ikke har kendskab til aktuelle eksempler på krænkende adfærd på Sankt Annæ Gymnasium. De forhold, vi har fået henvendelser om, ligger 20-30 år tilbage i tiden.

Men skulle nogle af jer opleve eller have kendskab til aktuelle eksempler på krænkende adfærd, så kontakt en leder, en lærer, en studievejleder eller mig og fortæl om det. Vi tager det dybt alvorligt og følger op med det samme.

Vi har desuden igangsat en proces, hvor vi umiddelbart efter sommerferien gennemgår alle vores initiativer og retningslinjer for at se, om vi kan gøre endnu mere for at sikre et krænkelsesfrit miljø på vores skole. Elevrådet og bestyrelsen involveres i dette arbejde.

2. Undersøgelsens kommissorium

Efter samråd mellem Københavns Kommune, ledelsen på SAG og advokatfirmaet Bech-Bruun blev der fastlagt følgende kommissorium for undersøgelsen:

Undersøgelsens formål

Undersøgelsen skal afdække og redegøre for omfanget og karakteren af mulig krænkende adfærd eller uønsket seksuel opmærksomhed overfor elever på SAG, herunder overfor medlemmerne af korene og andre med forbindelse til korene. Hvis det vurderes, at der har været udvist krænkende adfærd eller uønsket seksuel adfærd, skal Bech-Bruun komme med anbefalinger til SAG's bestyrelse og Københavns Kommune om handlinger, som resultaterne af undersøgelsen kan give anledning til.

Bech-Bruun skal desuden undersøge, om SAG, ledere/lærere på skolen eller andre relevante personer med tilknytning til SAG og/eller koret har modtaget klager fra elever eller andre, der har været tilknyttet SAG, om seksuel chikane eller anden krænkende adfærd. Hvis det er tilfældet, skal Bech-Bruun undersøge, hvordan henvendelser er blevet behandlet, og evt. fremkomme med forslag til en forbedret procedure for behandling af anmeldelser af seksuel chikane og anden krænkende adfærd i fremtiden.

Baggrunden for undersøgelsen

SAG har modtaget flere henvendelser fra bl.a. tidligere medlemmer af et af SAGs kor, der har berettet om, at de har været udsat for krænkende handlinger i deres tid i SAG. Henvendelserne har haft et sådant indhold, at SAG i samråd med Københavns Kommune har fundet det nødvendigt at få afdækket omfanget og karakteren af mulig seksuel chikane.

SAG og Københavns Kommune tager afstand fra enhver form for krænkende handlinger. Lærere, dirigenter og andre ansatte på skolen skal ikke have relationer af privat seksuel karakter til elever og skal ikke udsætte elever for krænkelser/uønsket seksuel opmærksomhed. Det er afgørende vigtigt, at SAG er en tryk ramme for eleverne og forældrene, og at både elever og forældre har tillid til, at anmeldelser eller klager over seksuel chikane bliver taget alvorligt – og at der bliver handlet på alle anmeldelser. Derfor har SAG og Københavns Kommune fundet det nødvendigt at gennemføre en undersøgelse, der kan omfatte forhold, der går langt tilbage i tiden.

Plan for gennemførelsen af undersøgelsen

Opdragsgiveren til undersøgelsen er SAG og Københavns Kommune, i det følgende benævnt "opdragsgiveren".

- 1. Bech-Bruun skal indledningsvist have adgang til relevant baggrundsmateriale, herunder allerede indberetninger, mails, breve, mødereferater, dokumenter eller andet materiale, der allerede er i opdragsgiverens besiddelse, og som kan være af relevans.*
- 2. Efter gennemgang af de indberetninger, der allerede er modtaget, træffes der aftale om et interview med de anmeldere, der har givet kontaktoplysninger, og som må formodes at kunne oplyse sagen, og som ønsker at deltage.*
- 3. Efter samråd med opdragsgiveren tilrettelægger Bech-Bruun desuden interviews med nuværende eller tidligere ansatte, der kan have kendskab til de forhold, der er beskrevet i indberetningerne.*
- 4. Der etableres en mulighed for, at anmeldere kan henvende sig til Bech-Bruun med garanti for anonymitet, hvis det ønskes, og med garanti for beskyttelse af personoplysninger ved anvendelse af en sikker mail, hvor kommunikationen er krypteret – samt en mail oprettet til formålet (...). Ordningen vil være åben for anmeldelser i perioden 1. juli – 1. september 2021. Perioden kan eventuelt forlænges efter nærmere aftale med opdragsgiveren. SAG, Københavns Kommune og Bech-*

Bruun vil efter nærmere aftale orientere offentligheden om muligheden for at foretage anmeldelser, og der oprettes et link til undersøgelsen på de nævntes hjemmesider. Anmeldere kan vælge, om de vil være anonyme.

5. Efter gennemgang af det nævnte materiale og de nye indberetninger, der evt. kommer via mail inden den 1. september 2021, træffes der en aftale om interviews af anmeldere mv og om rammen for selve undersøgelsen. Bech-Bruun skal på dette tidspunkt udarbejde en oversigt over det forventede tidsforbrug og fremkomme med et honorarestimat. Undersøgelsen forventes afsluttet i efteråret 2021.

Overordnet tilrettelæggelse af undersøgelsen

Undersøgelsen vil blive gennemført af partner, advokat Lise Lauridsen og advokat Poul Gade. Andre medarbejdere i Bech-Bruun kan blive anmodet om at bistå med dele af undersøgelsen. Der vil som udgangspunkt være to medarbejdere fra Bech-Bruun til stede ved vigtige interviews. På baggrund af de oplysninger om genstanden for undersøgelsen, vi har modtaget indtil nu, er det vores opfattelse, at vi er habile i forhold til at løse den stillede opgave.

Undersøgelsen vil blive gennemført efter de anbefalinger, der fremgår af Danske Advokaters Vejledning vedr. såkaldte "almindelige" advokatundersøgelser (2012). Det betyder bl.a., at der er tale om en fortrolig undersøgelse til klientens interne brug. Undersøgerne har tavshedspligt om de forhold, de erfarer som led i undersøgelsen.

Hvis undersøgelsens resultater skaber en mistanke om kritisable eller ulovlige forhold, begået af navngivne personer, vil vi fremlægge disse resultater for de pågældende, sådan at der er mulighed for kontradiktion. God skik tilsiger, at de pågældende har ret til at have en person som bisidder med til en samtale herom, hvis de ønsker det. Alle interviewede vil blive orienteret om, at der ikke består en pligt til selvinkriminering, og at deres udsagn vil blive refereret overfor SAG og Københavns Kommune og kan komme til at indgå i et eventuelt efterfølgende sagsforløb. I forhold til sidstnævnte vil de interviewede få mulighed for at tage stilling til, om de fra dem modtagne oplysninger må anvendes i forbindelse med interviews med de personer, der måtte være mistanke om, har begået kritisable eller ulovlige forhold, eller om de ikke ønsker dette. Hvis oplysningerne ikke må anvendes, vil de pågældende blive orienteret om, at det i så fald ikke vil være muligt at undersøge konkrete episoder nærmere, men at deres anonymiserede henvendelse vil indgå i den samlede rapportering.

Ved interviews, der er centrale for undersøgelsen, vil interview-personen få et udkast til referat af samtalen til gennemsyn. Der er ingen interview-person, der vil få udkast til selve afrapporteringen til gennemsyn.

Alle ansatte på SAG har som udgangspunkt pligt til at give deres arbejdsgiver – og dermed undersøgerne – de arbejdsrelaterede oplysninger og dokumenter, de ligger inde med, og som har relevans for sagen, hvis dette skulle blive relevant.

Afrapportering

De vigtigste resultater af undersøgelsen vil blive beskrevet i en rapport til opdragsgiveren. Vi forudsætter, at rapporten vil blive suppleret med en mundtlig redegørelse.

Der vil ikke blive vedlagt bilag, men eventuelle centrale bevisdokumenter vil blive eftersendt efter ønske. Som udgangspunkt vil ingen personer, der har bidraget med oplysninger, blive nævnt ved navn i det materiale, vi udarbejder, medmindre andet aftales med de pågældende.

Kommissoriet blev offentliggjort på Bech-Bruuns, SAG's og Københavns Kommunes hjemmesider den 1. juli 2021. Som det fremgår, blev der ikke fastsat en begrænsning for, hvor gamle de forhold, der kunne indberettes om, kunne være. Det blev efterfølgende besluttet at forlænge den periode, hvor tidligere elever havde mulighed for at henvende sig, og undersøgelsen har medtaget henvendelser frem til februar 2022.

Efter iværksættelse af undersøgelsen blev det på baggrund af en fornyet drøftelse mellem parterne besluttet, at Bech-Bruun alligevel ikke skulle levere de anbefalinger til sikring af et chikanefrit miljø på SAG, som er nævnt i kommissoriet, hvor dette ikke falder naturligt i tråd med de observationer og konklusioner af juridisk karakter, vi har foretaget. Kommissoriet blev således ændret på dette punkt.

3. Tilrettelæggelse og gennemførelse

3.1 Vejledning til anmeldere

Samtidig med offentliggørelsen af kommissoriet for undersøgelsen blev der udarbejdet en vejledning til de tidligere elever mv., der ønskede at gøre brug af indberetningsordningen. Følgende fremgår bl.a. af vejledningen:

Du kan henvende dig til Bech-Bruun, hvis du som elev har været udsat for seksuel krænkende adfærd eller uønsket seksuel opmærksomhed. Det gælder for nuværende elever, og det gælder også for tidligere elever. Vi har om ikke sat en tidsmæssig grænse for muligheden for indberetning.

Hvordan kan du lave en indberetning:

Enhver, der har viden om, eller som selv er blevet udsat for seksuel krænkende adfærd eller uønsket seksuel opmærksomhed på SAG, kan foretage en indberetning. Anmeldelse kan ske på to måder:

(1) Vi anbefaler, at du bruger dette link (...). Al kommunikation via dette link er krypteret.

(2) Du kan også bruge denne mailadresse: (...).

Det er muligt at foretage en indberetning anonymt. Vi håber imidlertid, at du vil skrive kontaktoplysninger i din anmeldelse, sådan at vi har en mulighed for at svare på din henvendelse.

Hvad sker der, når vi har modtaget din indberetning?

Det er en advokat, der læser alle indberetninger. Vi sørger for, at ingen uvedkommende får adgang til indholdet. De medarbejdere hos Bech-Bruun, der arbejder med sagen, har tavshedspligt.

Vi foretager en indledende gennemgang af indberetningen. Hvis vi finder, at indholdet relevant for vores undersøgelse, og du har givet os dine kontaktoplysninger, vil vi kontakte dig og evt. indbyde til et interview. I andre tilfælde vil vi måske stille nogle opfølgende spørgsmål på telefonen.

Et interview vil foregå hos Bech-Bruun eller et andet sted efter nærmere aftale. Der vil normalt deltage to medarbejdere fra Bech-Bruun i samtalen. Du er velkommen til at medbringe en person (bisidder) – det kan være en ven eller et familiemedlem, en advokat eller andet.

Vi udarbejder i de fleste tilfælde et referat af samtalen, som du får mulighed for at gennemgå og kommentere. Referatet vil indeholde hovedpunkter fra samtalen. Hvis vi fraviger denne fremgangsmåde, vil vi oplyse om det ved samtalens begyndelse. Efter samtalen kan der evt. blive behov for at stille supplerende spørgsmål. Det vil vi normalt gøre via mail eller telefon.

Hvis du ønsker anonymitet

Hvis du har betinget dig anonymitet, vil vi drøfte med dig, om vi alligevel – i anonymiseret form – må bruge dine oplysninger i undersøgelsen uden angivelse af dit navn. Du vil således få mulighed for at tage stilling til, om dine oplysninger må anvendes i forbindelse med interviews med de personer, der måtte være rettet en mistanke mod.

Hvis oplysningerne ikke må anvendes, vil det normalt ikke vil være muligt at undersøge konkrete episoder nærmere, men oplysningerne vil indgå i den samlede rapportering.

Anmeldere, vidner og andre får ikke Bech-Bruuns rapport til gennemgang. Vi afleverer kun rapporten til SAG/Københavns Kommune (...).

3.2 Skriftlige anmeldelser og interviews

I tiden efter den 1. juli 2021 har Bech-Bruun via den nævnte mailadresse og via sikker mail modtaget 39 henvendelser fra tidligere elever på SAG. Nogle af henvendelserne har været meget kortfattede. Andre henvendelser har været mere omfattende og detaljerede. Alle modtagne indberetninger indgår i denne rapport.

Vi har herefter i august 2021-februar 2022 gennemført interviews hos Bech-Bruun efter de retningslinjer, der er beskrevet i kommissoriet. I enkelte tilfælde er indberetteren blevet kontaktet telefonisk. Anonyme henvendelser er blevet registreret, uden at der i sagens natur har kunnet foretages opfølgende interview, og nogle indberettere har ikke ønsket at deltage i et interview.

Efter gennemgang af det modtagne materiale og efter gennemførelse af interviews med tidligere elever har vi inviteret en række nuværende og tidligere ansatte på SAG til et interview. Det er fælles for de personer, vi har inviteret, at der ikke har været fremsat klager over deres adfærd, men at undersøgelsen har vist, at de muligvis har været vidner til de hændelser, der er beskrevet i indberetningerne.

Endelig har vi givet de tidligere lærere, der er nævnt i indberetninger om forhold, som vi har fundet det nødvendigt at undersøge nøjere, mulighed for at gennemgå indberetningerne og at kommentere dem.

I den rapport, der blev afleveret til Københavns Kommune den 28. marts 2022, er tidligere elever alene benævnt med et nummer (fx "Elev 1"), mens nuværende og tidligere lærere/korledere på SAG alene er benævnt med et bogstav (fx "Lærer A"). Vi har kendskab til alle deltagende personers identitet – bortset fra tre indberettere, der ikke har opgivet deres navn til os. De oplysninger, vi har modtaget fra disse tre personer, har vi benyttet som baggrundsinformation.

I denne bearbejdede rapport har vi udeladt betegnelser på de personer, der fremgår af rapporten, ligesom vi har udeladt alle de omstændigheder, der muligt kunne identificere navngivne personer.

3.3 Udsagn fra interviewede

Der har været et meget begrænset skriftligt materiale om de hændelser, der er beskrevet i denne undersøgelse. Resultatet af undersøgelsen bygger derfor primært på oplysninger fra de interviewede. Disse (tidligere elever, tidligere og nuværende lærere) forklarer dels om hændelser, de selv har overværet eller deltaget i (førstehåndsberetninger), dels om hændelser, de har hørt om fra andre (andenhåndsberetninger).

De interviews, vi har foretaget, har bl.a. givet oplysninger om, at en række piger og unge kvinder på SAG har været genstand for en adfærd fra lærere på skolen, der må betegnes som seksuelt krænkende også efter de normer og regler, der gjaldt på det pågældende tidspunkt. Når der er tale om førstehåndsindberetninger fra anmeldere, der er stået frem med navn, og når vi har vurderet, at oplysningerne er præcise og troværdige, har vi som udgangspunkt lagt dem til grund. Vi har dog taget hensyn til, at der er tale om begivenheder, der ligger mere end 20 år tilbage i tiden.

Er der tale om andenhåndsindberetninger eller mere upræcise oplysninger (om tid, sted, navne mv.), har vi været mere varsomme med at lægge oplysningerne til grund, medmindre der har været andre forhold, der har støttet oplysningernes rigtighed. Vi har i øvrigt beskrevet de principper, vi har anvendt ved vurderingen, nedenfor i afsnit 6.1.

Gennem indberetninger og interviews har vi identificeret en række tidligere elever, der efter indberetningerne at dømmes har været udsat for tilnærmelser eller seksuelt krænkende adfærd fra en lærer. Tre af disse elever har ikke selv henvendt sig til os i forbindelse med denne undersøgelse. Vi har kontaktet disse tre elever som led i afslutningen af undersøgelsen og givet dem mulighed for at deltage i et interview, hvis de har ønsket at medvirke.

Undersøgelsen har frembragt forklaringer om, at et antal yderligere elever muligvis har været udsat for krænkende handlinger. De pågældende har imidlertid ikke selv kontaktet os, og det har ikke været muligt på anden vis at identificere dem.

De interviews, vi har foretaget, har i sagens natur frembragt oplysninger om en række navngivne tidligere elever og lærere. Vi har været varsomme med at bruge disse oplysninger i anden sammenhæng, hvis vi

ikke har haft den relevante persons samtykke til brugen. Vi har således ikke foreholdt interviewede, hvad andre interviewede måtte have sagt om navngivne personer, hvis vi ikke har haft samtykke fra de relevante personer til at videregive oplysningen.

3.4 Rettighederne for de personer, der er blevet nævnt i indberetninger i forbindelse med seksuelt krænkende adfærd

Undersøgelsen har frembragt oplysninger om, at tidligere elever har oplevet adfærden fra seks navngivne, tidligere lærere på SAG som seksuelt krænkende over for den pågældende elev selv eller andre elever på skolen i perioden 1981-2001.

En person, der bliver "anklaget" i en undersøgelse som den foreliggende, skal have mulighed for kontradiktion. For flere af lærernes vedkommende har det imidlertid ikke været muligt at indhente oplysninger fra dem om de forhold, vi har modtaget indberetninger om. Det skyldes, at det ikke har været muligt at interviewe læreren som følge af, at han er alvorligt svækket af alderdom, er afgået ved døden, er flyttet til en ukendt adresse eller ikke har ønsket at deltage i undersøgelsen.

I øvrigt har vi givet de lærere, der er nævnt i indberetninger, mulighed for at kommentere de indberetninger, der handler om dem. Vi har herunder tilbudt dem et interview, og at de forud for interviewet kunne få adgang til at gøre sig bekendt med de påstande, der er fremsat om dem. Vi har også tilbudt, at de kunne give os en skriftlig redegørelse, hvis de ikke ønskede at deltage i et interview.

En af de deltagende lærere har medvirket i et interview mv., men har gjort det under protest, da undersøgelsen efter hans opfattelse i relation til databeskyttelsesreglerne savner et lovligt grundlag, jf. straks nedenfor, og da han har følt sig tvunget til at deltage for at imødegå urigtige påstande.

Vi har nedenfor i afsnit 6.1 beskrevet, hvordan vi har forholdt os til indberetninger om lærere, hvor vi ikke har haft mulighed for at få de pågældendes forklaringer om de hændelser, der er berettet om.

4. Klage over advokatundersøgelsen – databeskyttelseslovgivningen

Den 5. juli 2021, dvs. fem dage efter offentliggørelsen af kommissoriet for undersøgelsen, rettede en tidligere lærer på SAG henvendelse til os og klagede over, at Københavns Kommune og Bech-Bruun havde indledt en undersøgelse, der kunne medføre, at der blev indsamlet og dermed behandlet personoplysninger om ham. Læreren gjorde gældende, at en gennemførelse af undersøgelsen ville være i strid med databeskyttelseslovgivningen, fordi alle muligt strafbare eller kritisable forhold er forældede, sådan at der ikke er hjemmel til at behandle oplysningerne.

Københavns Kommune og Bech-Bruun afviste klagen, hvorefter læreren den 7. juli 2021 klagede til Datatilsynet. Københavns Kommune og Bech-Bruun har gennem hele forløbet henholdt sig til, at der er hjemmel i databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra c, til at gennemføre en undersøgelse af studiemiljøet på SAG. Der er tale om en undersøgelse af forholdene for børn og unge på en kommunal uddannelsesinstitution, og undersøgelsen er dermed nødvendig for at overholde en retlig forpligtelse, der påhviler kommunen (beskytte børn og unge mod krænkelser) – selvom forholdene måske er sket for længe siden. Desuden har

vi vurderet, at undersøgelsen har været nødvendig for at beskytte vitale interesser hos nuværende og tidligere elever, der har været eller mener sig udsat for krænkelser, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra d og e. Det er på denne baggrund uden betydning, at vi ikke har haft til opgave at vurdere, i hvilket omfang tidligere elever konkret måtte kunne rejse krav over for Københavns Kommune.

Den langt overvejende del af oplysningerne i advokatundersøgelsen er såkaldt "almindelige" personoplysninger. Ved behandling af personoplysninger skal det altid overvejes, om det er muligt at foretage en fuldstændig anonymisering af oplysningerne. Det er i den forbindelse Københavns Kommunes og Bech-Bruuns vurdering, at det ikke har været muligt at opnå formålet med undersøgelsen ved kun at behandle anonyme oplysninger. Vi har dog valgt at udarbejde rapporten således, at der alene er tale om en meget begrænset videregivelse af personoplysninger til kommunen med henblik på at dokumentere vores vurderinger.

Nogle få indberetninger har frembragt oplysninger, der er omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 9, stk. 1. Det drejer sig dels om oplysninger vedrørende mulig seksuel chikane af mindreårige og unge på Sankt Annæ Gymnasium, dels oplysninger om forhold mellem en lærer og en elev, hvor der måske også har været tale om en relation af seksuel karakter.

Behandling af disse oplysninger er som udgangspunkt forbudt, jf. forordningens artikel 9, stk. 1. Det er imidlertid vores vurdering, at den undtagelse, der gælder efter artikel 9, stk. 2, litra f, finder anvendelse her ("behandling er nødvendig, for at retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares"). Alle de forhold, der rapporteres om, er mere end 20 år gamle, og et eventuelt strafansvar for lærere mv. efter straffelovens §§ 222, 223 og 225 er forældet. Ved lov nr. 140 af 28. februar 2018 blev der imidlertid indsat et nyt stk. 5 i forældelseslovens § 3, hvorefter fordringer, som udspringer af, at en forvaltningsmyndighed, jf. forvaltningslovens § 1, stk. 1 og 2, har tilsidesat lovbestemte forpligtelser over for en person under 18 år i forbindelse med overgreb begået over for denne, ikke forældes. Det betyder, at et krav om erstatning eller godtgørelse mod kommunen fortsat kan gøres gældende, uanset hvornår det er opstået, og uanset om grundlaget for det er et strafbart forhold, for hvilket strafansvaret er ophørt ved (strafferetlig) forældelse. Dette gælder også krav, der allerede var forældede på tidspunktet for lovændringen i 2018, jf. lov nr. 140 af 28. februar 2018 § 5, stk. 3.

Desuden er det bestemt i lov om undervisningsmiljø, at elever, der har været udsat for bl.a. hændelser, der må betegnes som seksuel chikane, har mulighed for at klage over uddannelsesinstitutionen.

Det er således Københavns Kommunes og Bech-Bruuns vurdering, at vi på baggrund af de nævnte regelsæt, og fordi undersøgelsen har til formål at afdække mulige krænkelser af børn og unge, har haft et tilstrækkeligt hjemmelsgrundlag til at behandle også følsomme personoplysninger, der er nævnt i artikel 9.

5. Undersøgelsens juridiske ramme

5.1 Oversigt over den adfærd, der er indberettet om

Indberetningerne fra de tidligere elever beskriver, at der har været et seksualiseret studiemiljø på SAG. Det har således præget studiemiljøet, at nogle få lærere har udvist en krænkende adfærd over for (kvindelige)

elever. Den adfærd, der er beskrevet over for os, og som har ført til, at indberetterne har oplevet studiemiljøet i perioden 1981-2001 på SAG som seksualiseret, har bestået i,

- at der har været lærere, der har været kæresten med elever, der har gengældt lærernes følelser,
- at der er lærere, der har været forelskede i eller betagede af kvindelige elever og givet dette til kende over for de pågældende, der ikke har gengældt følelserne,
- at der er lærere, der ved flere lejligheder har berørt eller masseret elever på en måde, der går ud over passende berøringer,
- at der er lærere, der lejlighedsvist har brugt et vulgært eller seksualiseret sprogbrug over for eleverne, og
- at en eller flere læreres adfærd har skabt en forestilling hos eleverne om, at det kunne "betale sig" for eleverne at flirte med lærerne for at opnå fordele.

Der er modtaget ni indberetninger fra tidligere elever, der fortæller om egne oplevelser. Disse indberetninger vedrører fire forskellige lærere. Den adfærd, der er indberettet om, drejer sig fx om uønskede kys og kærtegn samt opfordring til sex over for en beruset og halvsovende elev, der var alene med den pågældende lærer, uønskede berøringer og uønskede tilnærmelser.

Vi har herudover modtaget 23 indberetninger, som vedrører handlinger, som indberetterne ikke selv har været udsat for, men som de har observeret eller har hørt om. Indberetningerne omhandler fire navngivne læreres adfærd i form af uønskede tilnærmelser og gensidigt accepterede forhold mellem en lærer og en elev under 18 år.

5.2 Retsregler af betydning for undersøgelsen

Advokatundersøgelsen har til formål at afdække, om nuværende eller tidligere ansatte eller skolens ledelse har handlet kritisabelt over for elever på SAG. SAG har siden 1938 været en kommunal institution.

Det er Københavns Kommune, der modtager rapporten, og som kan træffe afgørelser om eventuelle konsekvenser (ansættelsesretlige sanktioner, kritik, politianmeldelse mv.), hvis undersøgelsen giver grundlag for dette. Advokatundersøgelsen er således ikke en "afgørelse", men en beskrivelse af en række faktiske forhold omkring studiemiljøet på SAG, som Københavns Kommune og SAG i den foreliggende situation har haft pligt til at få afdækket.

For at afgøre, om der er sket en overtrædelse af regler eller normer på området, er det nødvendigt først at fastlægge den retlige ramme, der er relevant for vores undersøgelse.

Den periode, som undersøgelsen vedrører, går mere end 40 år tilbage i tiden. Over en så lang periode har normer for menneskers adfærd ikke været statiske, og opfattelsen af det socialt acceptable har udviklet sig. En vurdering af, om lærere har handlet i strid med pligter, der har påhvilet dem, og om skolens ledelse eller

Københavns Kommune har udvist forsømmelse i sit tilsyn med skolen, må tage udgangspunkt i de retlige normer, der var gældende på det tidspunkt, som vurderingen vedrører. Disse udgøres dels af almindelige, ikke-lovfaste forvaltningsretlige principper og grundsætninger, dels af den til enhver tid værende danske og internationale lovgivning.

5.2.1 Almindelige forvaltningsretlige principper og grundsætninger

Det er utvivlsomt, at der gennem hele den periode (og også før denne periode), som vores undersøgelse vedrører, har bestået en (uskreven) pligt for en kommune til at sikre, at elever har kunnet benytte kommunens skoler i trygge og sikre rammer og uden risiko for at blive forulempet af voksne, som har haft til opgave at varetage deres uddannelse. Denne pligt omfatter også sikring af et chikanefrit miljø, og Københavns Kommune har således gennem den periode, der er omfattet af undersøgelsen, været forpligtet til at sikre, at elever ikke inden for kommunens virksomhed er blevet udsat for uønsket seksuel opmærksomhed (seksuel chikane). En tilsvarende pligt har for så vidt angår SAG påhvilet skolens til enhver tid værende ledelse. Pligten kan for både kommunen og skolens ledelse udledes af pligten til saglig og korrekt forvaltning.¹

Det har derfor tillige – ligeledes gennem hele den periode, som vores undersøgelse vedrører – været en del af de tjenstlige pligter, at lærere, korledere/dirigenter og andre ansatte på skolen ikke må have relationer af seksuel karakter til elever, og at de ikke må udsætte elever for krænkelser, der har karakter af sexchikane eller anden uønsket seksuel opmærksomhed. En sådan pligt har – som også nævnt ovenfor – tillige været gældende forud for den periode, som vores undersøgelse vedrører. Pligten er eksempelvis beskrevet i Håndbog i lovgivningen om den danske folkeskole fra 1950 af A. Barfod² for så vidt angår folkeskolelærere.

Til de pligter, der påhviler en skoleledelse, hører også at tage anmeldelser eller klager over seksuel chikane alvorligt og at handle på alle anmeldelser, der ikke kan afvises som grundløse. Har SAG/Københavns Kommune tilsidesat disse pligter, kan reaktionen være, at krænkede elever har krav på erstatning eller godtgørelse for tort, hvis betingelserne herfor er opfyldt – eller som det mindste en undskyldning. Hvis der er nuværende ansatte, der har handlet kritisabelt, kan reaktionen være ansættelsesretlige sanktioner.

5.2.2 Dansk og international lovgivning mv.

Den ulovbestemte og generelle pligt for et kommunalt skolevæsen til at stille et trygt og sikkert, herunder chikanefrit, miljø til rådighed for de elever, der benytter kommunens skoler, er gennem den periode, som vores undersøgelse omfatter, blevet specificeret og tydeliggjort gennem lovgivning, jf. straks i det følgende.

¹ Jf. fx UfR 2007.692 Ø om berettiget en bortvisning af en souschef for en integreret institution, der havde udvist usømmelig adfærd. Tidligere retspraksis om seksuel chikane inden for det ansættelsesretlige område er fx nærmere beskrevet af Peter Breum og Susanne Wolf i UfR 1995B.57. Se fx også UfR 2017.3272 Ø og UfR 2021.2254 Ø om erstatningsansvar for kommuner, som ikke havde grebet ind over for vanrøgt af børn.

² A. Barfod, Håndbog i lovgivningen om den danske folkeskole – systematisk fremstilling, udgivet på Undervisningsministeriets foranstaltning, 1950, s. 398 ff.

De beskrevne regler understøttes af den sociale lovgivnings regler om pligt til at underrette kommunen om overgreb eller nedværdigende behandling, jf. servicelovens § 153, stk. 1, nr. 4, og § 154.

I perioden siden 1978 er der gennemført en række love og lovbestemmelser, som præciserer og udbygger de ulovbestemte pligter, som vi har omtalt ovenfor. Det drejer sig navnlig om lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø (lov nr. 166 af 14. marts 2001, nu lovebekendtgørelse nr. 316 af 5. april 2017) samt ligebehandlingsloven (lov nr. 161 af 12. april 1978, nu lovebekendtgørelse nr. 645 af 8. juni 2011) og ligestillingsloven (lov nr. 388 af 30. maj 2000, nu lovebekendtgørelse nr. 751 af 26. april 2021). Hertil kommer regler i den sociale servicelovgivning og internationale konventioner mv.

Krav på erstatning eller godtgørelse, som krænkede måtte kunne rejse over for krænkeren, er alle forældede efter forældelseslovens almindelige regler. De krav, som krænkede måtte kunne rejse over for Københavns Kommune, er imidlertid ikke undergivet forældelse, jf. forældelseslovens § 3, stk. 5, som vedrører fordringer på erstatning eller godtgørelse, som udspringer af, at en forvaltningsmyndighed har tilsidesat lovbestemte forpligtelser (til at føre tilsyn mv.) over for en person under 18 år i forbindelse med overgreb begået over for denne.

Grovere tilfælde af seksuelle krænkelser kan være omfattet af regler i straffelovens 24. kapitel om seksualforbrydelser. I forhold til den gennemførte undersøgelse er de relevante regler først og fremmest § 222 om seksuelt forhold til et barn under 15 år, § 223 om seksuelt forhold til en person under 18 år, der er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, § 225 om "anden seksuelt forhold end samleje" og § 232 om blufærdighedskrænkelser. Undersøgelsen har ikke kunnet fastslå, at sådanne strafbare forhold har været begået, og det bemærkes, at i det omfang, det faktisk måtte være sket, er et eventuelt strafansvar med sikkerhed forældet.

5.3 Hvad er omfattet af begrebet "sexchikane"

Sager om sexchikane efter alle de nævnte regelsæt kan herefter – lidt forenklet – deles op i fire forskellige kategorier af handlinger:

- (1) Verbal sexchikane – uønsket og krænkende sprogbrug i tale, mails eller sms-beskeder mv.
- (2) Fysisk sexchikane – berøringer mv.
- (3) Fremvisning af billeder, film eller andre grænseoverskridende handlinger
- (4) Handlinger, der er strafbare efter straffeloven

Efter ligebehandlingslovens § 1, stk. 6, foreligger der sexchikane, "når der udvises enhver form for uønsket verbal, ikkeverbal eller fysisk adfærd med seksuelle undertoner med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed, navnlig ved at skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima". Definitionen svarer til ligestillingslovens § 2 a, stk. 3.

Det afgørende for, om adfærden er ulovlig, er den måde, adfærden opleves på af den krænkede. Krænkerens hensigt er dermed ikke afgørende, jf. fx bemærkningerne til ligebehandlingsloven.³

³ Jf. lovforslag nr. 17, FT 2005-06, 1. samling, almindelige bemærkninger, pkt. 1.

Det vil sige, at udgangspunktet er en subjektiv vurdering; hvordan opfatter modtageren handlingen? Det er et krav, at der er tale om en handling (adfærd), og at handlingen opleves som uønsket. En adfærd, der opleves som velkommen eller gensidig, er i almindelighed ikke udtryk for chikane. Når det kommer til forholdet mellem voksne og børn (lærere og elever), kan et samtykke fra et barn eller ung under 18 år imidlertid ikke tillægges afgørende betydning. Her vil udgangspunktet være en objektiveret vurdering.

Adfærden kan som nævnt være verbal, ikke-verbal eller fysisk og kan således udgøre ord eller lyde af seksuel karakter, berøringer eller kys, gestikulerende bevægelser, nedskrevet tekst og lignende. Adfærden kan være et enkeltstående tilfælde eller foregå over en længere periode. Begge typer af adfærd vil efter omstændighederne være omfattet af ligebehandlingslovens definition af sexchikane.

I praksis er der en "nedre grænse" eller en "bagatelgrænse" for seksuel chikane. Der kan således forekomme situationer, hvor en adfærd med seksuelle undertoner kan være acceptabel og må "tåles" af de tilstedeværende. Når der er tale om en relation mellem en lærer og en elev, må udgangspunktet dog være, at der ikke findes en sådan nedre grænse for den adfærd, der må betegnes som seksuel chikane. Relationen mellem lærer og elev bør ikke være seksualiseret på nogen måde.

På denne baggrund er det udgangspunktet, at enhver form for intimt eller seksuelt præget forhold mellem lærere og elever på SAG, herunder også gensidige forhold, er at anse for seksuel chikane, hvormed eleverne vil have været udsat for en krænkelse. Dette vil være en tilsidesættelse af tjenstlige pligter fra lærerens side.

6. Sammenfatning af og vores vurderinger af indberetningerne

6.1 Bevisafvejning

Det er vores vurdering, at de indberetninger, vi har modtaget, er troværdige. Vi har imidlertid været nødsaget til at tage hensyn til, at de vedrører hændelser, der er sket for mere end 20 år siden, idet erindringen erfaringsmæssigt kan spille selv mennesker med en god hukommelse et puds, når der er tale om hændelser, der ligger så langt tilbage i tiden.

At en forklaring er troværdig, er ikke ensbetydende med, at den kan lægges uprøvet til grund. Vi har foretaget en vurdering af de enkelte oplysninger ud fra de umiddelbart nedenfor beskrevne retningslinjer.

Bevisbedømmelsen i dansk ret er ikke bundet op på faste regler om, hvad der skal til for at kunne lægge et bestemt faktum til grund. Det udtrykkes ofte på den måde, at bevisbedømmelsen i dansk ret er fri, jf. retsplejelovens § 344, stk. 1, der gælder for civile sager, og § 880, 2. pkt., der gælder i straffesager.

Forskellige beviser vil indgå i vurderingen af en sag med forskellig vægt, således at dokumenter og oplysninger om de involverede personers handlinger og udtalelser, som stammer fra den periode, der ønskes belyst, ofte tillægges mere vægt end fx efterfølgende (nutidige) forklaringer, der tegner et andet billede end de begivenhedsnære beviser.

Bevisbyrden for, at en person har optrådt i strid med sine forpligtelser, ligger i øvrigt hos den, der vil hævde, at den pågældende har handlet pligtstridigt. Hvis ord står mod ord, vil det normalt være således, at et givent faktum ikke kan anses for at være bevist. Andet kan imidlertid følge af omstændighederne. Anmelderens troværdighed har betydning, ligesom det kan have betydning, om flere personer forklarer på samme måde om de samme fakta eller det samme mønster af handlinger. Det kan fx have betydning, om der er tale om en præcis forklaring med angivelse af navne, tid, sted, udførelsesmåde mv. i modsætning til en mere generel forklaring uden angivelse af detaljer. Det kan have betydning, om der er grund til at antage, at indberetteren har et motiv for at lyve om en given episode. Det kan ligeledes have betydning, hvordan den part, der beskyldes for en handling, forklarer om den samme situation, idet det er nødvendigt at tage hensyn til, at der er tale om forhold, der ligger langt tilbage i tid.

Ved vurdering af beviser, retsregler og spørgsmålet om, hvorvidt de faktiske forhold er omfattet af retsreglerne, gælder der i en undersøgelse af denne karakter efter vores opfattelse et *forsigtighedsprincip*. Dette følger af, at beviserne i sagen ikke er bragt til veje ved en proces, der følger fremgangsmåden i en almindelig retssag.

Tilsvarende gælder for undersøgelseskommissioner, hvor det fremgår af forarbejderne til undersøgelseskommissionslovens § 4, stk. 2 og 4:

”Bevisvurderingen må (...) foretages med den forsigtighed, der følger af, at beviserne ikke er tilvejebragt ved en kontradiktorisk proces som under en almindelig retssag. I betænkning nr. 1315/1996 om undersøgelsesorganer (side 43-44) hedder det herom bl.a.: ”... Undersøgelsesretterne kan ikke have dømmende myndighed, jf. grundlovens § 61, 2. pkt., og retsplejelovens § 21 a, stk. 2. Undersøgelsesretternes eventuelle retlige vurderinger kan således i princippet alene være Kommissionens vurdering af det faktiske forløb materiale til brug for den myndighed (et ministerium, Folketinget eller den ordinære anklagemyndighed), der efter de almindelige regler skal vurdere, om sagen skal fremmes til en afgørelse (straf, disciplinæransvar m.v.). (...). Det følger af forarbejderne endvidere, at også kommissionens retlige vurderinger – under hensyn til at de ikke hviler på en kontradiktorisk proces – bør formuleres forsigtigt og markere kommissionens begrænsede funktion. Jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, lovforslag nr. L 3 fremsat den 8. oktober 1998, side 243 og side 252.”

På baggrund af disse mere overordnede betragtninger om bevisvurderingen i en advokatundersøgelse har vi ved vurderingen af indberetningerne taget udgangspunkt i, at førstehåndsberetninger om krænkelser som udgangspunkt vil blive lagt til grund, medmindre forholdet er bestridt af den lærer, der er peget på i indberetningen. Når ord står mod ord, og der dermed er bevisusikkerhed, kan indberetningen fra den tidligere elev lægges til grund, hvis den er støttet af andre bevisligheder, eller hvis den efter en samlet vurdering er mest sandsynlig. Dette følger af det ”forsigtighedsprincip”, der som anført efter vores opfattelse må være gældende i en undersøgelse som denne.

Er der tale om andenhåndsindberetninger (dvs. indberetninger, der handler om, hvad andre har oplevet), er vi nødsaget til som udgangspunkt kun at lægge en sådan indberetning til grund, hvis den er støttet af andre bevisligheder. Det kan fx være flere, der forklarer på samme måde om de samme faktiske omstændigheder.

Når vi er tøvende med at lægge disse indberetninger på anden hånd til grund, er det ikke udtryk for, at vi anser de tidligere elever, der har henvendt sig med sådanne indberetninger, for at være utroværdige. Der er derimod tale om, at det er og skal være et bærende princip i en undersøgelse som den foreliggende, at en "mistænkt" skal anses for at være uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Selv om der ikke afsiges nogen "dom" i en advokatundersøgelse, kan konklusionerne have stor betydning for de implicerede parter.

Som nævnt i afsnit 3.4 har det i flere tilfælde ikke været muligt at indhente en erklæring fra den tidligere lærer, der er genstand for en indberetning. Det har fx været tilfældet, når den pågældende lærer er alvorligt svækket af alderdom, er afgang ved døden eller er bortrejst til ukendt adresse. Når den pågældende ikke har haft mulighed for at kommentere en indberetning, har vi fundet det rigtigst at være forsigtige med at drage mere faste konklusioner om den indberettede situation. Vi har i disse tilfælde anført, hvorledes vi ser på den indberettede adfærd, hvis indberetningen lægges til grund.

6.2 Indberetninger om studiemiljøet på SAG i perioden 1981-2001

Det er fælles for (næsten) alle de tidligere elever, der har henvendt sig, at de har været glade for deres tid på SAG, som de beskriver som en fremragende skole med dygtige og engagerede lærere. Der er flere anmeldere, der nævner, at de er blevet beriget med en fantastisk uddannelse og gode klassekammerater på SAG, og at de senere i livet har haft stor glæde af deres viden og erfaringer fra skolen.

I flere indberetninger beskrives imidlertid også en anden side af miljøet på skolen. Der er flere tidligere elever, der fortæller, at de oplevede studiemiljøet på SAG som "seksualiseret". De pågældende beskriver dette på forskellige måder. De fleste af disse indberetninger vedrører perioden 1981–1992, og i flere tilfælde tager indberetningen udgangspunkt i, at normerne for samværet på skolen var anderledes dengang, end de er i dag. Der er enkelte elever fra årene efter 1992, der har henvendt sig, men ingen efter 2001.

Nedenfor er gengivet et uddrag af indberetninger eller af referater af interviews, der efter vores vurdering er repræsentative for de forklaringer, der særligt beskriver studiemiljøet på SAG. Indberetningerne vedrører flere lærere, og de strækker sig over hele perioden 1981-2001.

- *Da jeg startede, var der gymnasiefest en gang om måneden. Festerne fandt sted i kantinen, og der var knald på. En ting, som jeg allerede dengang undrede mig over, var at lærerne deltog i festerne på lige fod med eleverne. Særligt de mandlige lærere sparede sig ikke på dansegulvet, og der blev danset meget tæt med de smukkeste af pigerne. Jeg fortæller det, fordi det er vigtigt at forstå at tiden var en anden tid (som man siger), og skellet mellem lærer og elev var mindre tydeligt, end det er i dag.*
- *Det er efter hendes opfattelse vigtigt at gøre op med den kultur, der var på skolen i hendes tid – af hensyn til nutidens børn og unge. Det virkede, som om det var alment accepteret blandt lærerne, at lærerne kunne have et forhold til en elev. Dette må nødvendigvis have påvirket de yngre lærere, der blev ansat i denne periode – at de kunne se, hvordan deres kolleger opførte sig, og at de derfor kunne finde på at gøre lige så.*

- *Et eksempel på denne kultur har hun nævnt i den skriftlige indberetning vedr. Lærer (---), der havde et forhold til en pige, der gik en klasse over hende. Hun kender ikke den nærmere karakter af dette forhold, men det var alment kendt, at de "var sammen", som man sagde dengang. Et andet eksempel er Lærer (---). Heller ikke i dette tilfælde ved hun positivt, om der var tale om et seksuelt forhold, men den pågældende pige var meget forelsket i læreren, og hun har kendskab til i hvert fald en episode, hvor de to var alene med hinanden gennem længere tid. Dermed var der ikke tale om et overgreb i almindelig forstand, men alle lærere burde være klar over, at et forhold til en elev var forbudt område – også hvis der "kun" var tale om kys og kram. Hun nævner disse eksempler for at illustrere, at miljøet på skolen var sådan, at disse kortere eller længere forhold mellem elever og lærere blomstrede op fra tid til anden, og at dette var med til at præge kulturen på stedet på en absolut uhensigtsmæssig måde.*
- *Hun er ikke personligt blevet forulempet eller chikaneret, men der var – som beskrevet - et seksualiseret miljø omkring koret (...). Det indgik som et element i dette miljø, at Lærer (---) havde en kæreste blandt eleverne. Hun har ikke kendskab til, hvordan og hvor tæt deres forhold var, men at de havde et forhold, var noget som alle kendte til. I dag kan det være vanskeligt at forstå, at der ikke var nogen, der sagde noget til dette, men tiden var måske en anden. Hun har ikke hørt om, at nogen har klaget til rektor eller involveret forældre i dette.*
- *Resultatet af [to af lærernes] adfærd var, at det skolemæssige, det musikalske og det sociale blev blandet sammen på en mærkelig måde, og at det blev uklart for hende, hvad hun skulle gøre for at leve op til lærernes forventninger. Det var, som om de to lærere ikke satte grænser for deres adfærd, og at forskellen på rollen som lærer og rollen som kammerat/potentiel kæreste blev udvisket, for de opførte sig begge, som om de var en slags voksne klassekammerater overfor de piger, der var "med på den". Dette førte til, at hun mistede glæden ved at synge i kor.*
- *Han husker stemningen i og omkring gymnasiekoret sådan, at der var en "voksen" stemning med megen kropskontakt, flirten mellem de to nævnte lærere og flere af eleverne, og undertiden en vovet sprogbrug. Der var en kultur, hvor lærerne havde favoritter, der fik fordele på de andre elevers bekostning. Fordelene kunne være solopartier, særlig opmærksomhed eller lignende.*
- *For ham og for flere af de andre elever, der kom fra forskellige folkeskoler, var det til tider vanskeligt at navigere i denne kultur, der var noget helt andet end det, han var vant til. Han tænker undertiden på SAG som et "hippie-gymnasium", hvor der var en fri omgangstone mellem lærere og elever. Denne meget frie omgangsform førte til, at det ikke var alle lærere, der var i stand til at trække grænsen mellem almindeligt, tilladeligt samvær med eleverne, og et samvær med erotiske undertoner, der ikke burde forekomme. Det gjaldt ikke alene i Gymnasiekoret – det samme var tilfældet for andre lærere, bl.a. hans lærer i (---) og i (---). Der manglende en klar linje fra skolens ledelse, der gjorde det klart, at der skulle være afstand mellem elever og lærere. Det var de voksnes ansvar at sørge for at trække grænser for, hvordan en lærer kunne opføre sig, men dette forsømte ledelsen på SAG i denne periode – efter hans opfattelse.*

- *En af hendes tidligere klassekammerater, der sang i drengekoret, har fortalt hende, at der var en klassekammerat fra SAG i 7, 8 eller 9. klasse, der holdt op med at komme til festerne, fordi der var en lærer, der var nærgående overfor hende.*
- *Hun ville gerne dygtiggøre sig og udvikle sine musikalske evner, og det gik hurtigt op for hende, at det kunne give hende mere opmærksomhed, hvis hun flirtede med lærerne. Det var der flere af hendes kammerater, der gjorde. Hun ville for så vidt gerne tiltrække sig lærernes opmærksomhed på denne måde, men kunne ikke finde ud af, hvordan hun skulle gebærde sig.*
- *Hun oplevede i det hele taget, at der var et stærkt seksualiseret miljø på SAG. Det gav sig for eksempel udslag i, at Lærer (---) og Lærer (---) kunne komme med frække bemærkninger og lumre morsomheder, når de arbejdede med koret. Det gav sig også udslag i, at flere af de mandlige gymnasielærere deltog i elev-festerne, dansede tæt med nogle af pigerne, og undertiden måske også mere end det. Det skabte en form for fortælling om, at det var almindeligt og acceptabelt, at lærerne og eleverne (pigerne) kunne have et tæt forhold til hinanden.*
- *Stemningen [var undertiden] seksualiseret. Det gav sig bl.a. udslag i, at nogle af pigerne begyndte at klæde sig mere udfordrende, og at der var "flirt i luften". For hende blev det kompliceret at manøvrere i dette miljø, og hun besluttede sig for at holde sig fri af den gruppe, der opførte sig på denne måde.*
- *I mange år observerede jeg en adfærd, som undrede mig og til tider gjorde mig utryg. Jeg erindrer det første gang i 6 klasse, hvor der herskede en tydelig favorisering af nogle piger og en opmærksomhed – som i nogle sammenhæng var naturlig, fordi det handlede om sangtalent – men der var en stemning, et miljø, som jeg i dag, som voksen, genkender som en voksen-opmærksomhed med følelsesmæssig og seksualiserende undertoner til elever. Særligt en pige, der gik en klasse over mig (på dette tidspunkt 7. klasse) fik særlig opmærksomhed. (...) Jeg kan derfor desværre bekræfte, at det seksualiserende miljø der bliver omtalt, herskede og blev opfattet som "normalt" af elever. Jeg ønsker at understrege, at nogle af mine bedste år har jeg haft på Sankt Annæ Gymnasie – et helt igennem unikt og enestående uddannelses- og dannelsesmiljø for børn og unge mennesker.*
- *Jeg har aldrig personligt oplevet upassende bemærkninger eller omgang fra (...) sanglærere på skolen. (...). Men når der bliver talt om en kultur, hvor det var accepteret, at mandlige sanglærere havde darlings blandt pigerne i koret og havde lumre toner i talen, kan jeg nikke genkendende til det. Jeg har egentlig altid tænkt, at "sådan er det bare", for det var jo det, vi var vant til, og vi trak egentlig bare alle på skuldrene, tænkte og sagde hvad vi mente til hinanden og livet gik videre. I start 90'erne reflekterede vi nok ikke lige så meget over hvad, der var passende og ikke passende, som vi gør i dag.*
- *Hun har ikke oplevet, at Lærer (---) lagde an på hende eller krænkede hende med berøringer, men hele kulturen på skolen var sådan, at der kunne være en særlig relation mellem lærere og elever, der var seksuelt ladet, uden de voksne tilsyneladende tog sig af det. Hun husker fx en*

gymnasiefest, hvor en lærer kyssede en elev midt på dansegulvet. Det var noget, de talte om, men det blev ikke rigtigt anset for at være et problem, at dette kunne forekomme.

For at supplere billedet af studiemiljøet på SAG har vi gennemført interviews med en række lærere, der var ansat på skolen i 1980'erne og 1990'erne. De pågældende er udvalgt efter konsultation med den nuværende ledelse på skolen. Det er gennemgående for alle forklaringerne, at lærerne ikke har den opfattelse, at relationen mellem lærere og elever var seksualiseret, eller at studiemiljøet af eleverne blev opfattet som sådan.

Alle de tidligere elever, vi har talt med, er blevet spurgt til, hvordan ledelsen på SAG håndterede de forhold, de pågældende har indberettet om. Det er fælles for (de fleste) indberetninger, at de tidligere elever ikke har kendskab til, hvorvidt og i givet fald hvordan der blev skredet ind over for de forhold, de har indberettet om. Det er også fælles for de fleste indberetninger, at eleverne *formoder*, at de øvrige lærere og ledelsen kendte til det, de har forklaret om. Der er imidlertid ingen, der forklarer, at nogen med tilknytning til ledelsen har haft konkret viden om krænkelser (bortset fra et enkelt tilfælde, jf. nedenfor i afsnit 7).

Vi har heller ikke modtaget indberetninger fra elever eller forældre, der oplyser, at de pågældende har klaget til SAG eller Københavns Kommune over upassende forhold eller andet, der er relevant for denne undersøgelse. I en enkelt indberetning er det nævnt, at en anden elevs forældre havde klaget over en bestemt lærer. Dette benægtes imidlertid af den pågældende lærer, og der er ikke andre af de personer, vi har interviewet, der har erindring om den pågældende episode.

6.3 Vurdering af indberetningerne om studiemiljøet

Der er ingen nuværende elever eller elever, der er dimitteret fra SAG efter 2001, der har henvendt sig i forbindelse med denne advokatundersøgelse. Alle henvendelser vedrører forhold, der er mere end 20 år gamle, i flere tilfælde mere end 30 år gamle. De tidligere elever, vi har talt med, har angivet forskellige motiver for at henvende sig, selvom de i dag er et andet sted i livet og har deres skoletid på lang afstand.

Det er vores indtryk, at det er fælles for de fleste af de tidligere elever, at SAG betyder noget særligt for dem, og at deres gymnasietid har haft en stor betydning for deres senere liv. Dette gælder formentlig for mange tidligere gymnasieelever, men det synes at være meget markant i tilfældet SAG. Skolen spiller med andre ord en betydningsfuld rolle i de tidligere elevers liv – også den dag i dag.

Flere tidligere elever, der har henvendt sig, forklarer derefter, at de af hensyn til SAG, de nuværende elever og de kommende elever har fundet det nødvendigt at få "ryddet op" i fortiden. Som eksempler:

- *Jeg har overvejet længe, om jeg skulle deltage i undersøgelsen, fordi det jo efterhånden er næsten 40 år siden. Men jeg har besluttet mig for at fortælle, hvad jeg har oplevet, fordi personer, som var lærere på SAG på dette tidspunkt, stadig virker i dansk musikliv og andre steder og formentlig har bragt kulturen og deres adfærd med videre. Det skal stoppes, og de skal stoppes i at oplære nye unge mænd i den kultur.*

- *Jeg finder det imidlertid vigtigt, at elever med kendskab til forholdene på SAG støtter op om advokatundersøgelsen for i sidste ende at forhindre, at elever udsættes for krænkende adfærd.*
- *Disse gamle sager skal jo op til overfladen, så der kan komme helt andre regler og retningslinjer omkring lærernes opførsel over for eleverne fremover – min generation skal kunne sende vores børn i gymnasiet uden at være bekymrede for, at de bliver udsat for grooming af deres gymnasie-lærere.*
- *Jeg (...) fik ved lykkens træf mulighed for at opleve musikken i hverdagen på en intens måde her. Det er det bedste gymnasium, jeg har oplevet i forhold til elevsammenholdet. Derudover var mine lærere anerkendende og dygtige med lun humor. Denne oprydning skaber på trods af gamle brodne kar forhåbentlig fortsat en god platform for kommende elever.*

Andre tidligere elever har fortalt, at de personligt har haft behov for at sætte ord på og dele deres oplevelser, som stadig påvirker deres liv:

- *Jeg har kun fortalt nogle få, meget nære venner, om dette mærkelige kapitel i mit liv, og ved at læse om advokatundersøgelsen i pressen føler jeg mig mindre alene og får styrke til at dele min historie.*

Endelig er der flere tidligere elever, der mener, at navngivne tidligere lærere på SAG bør stilles til regnskab for deres opførsel:

- *Jeg har været utrolig glad for min tid på SAG. Men på den anden side kan jeg simpelthen ikke sidde stille og side inde med den viden og oplevelser, som er Så forkerte og bare ikke skal ske på institutioner som SAG (...).*
- *Der burde have været grebet ind dengang. Men det blev der ikke gjort fra ledelsen? (Læreren) fik frit spil, og det er, hvad jeg håber, han bliver stillet til regnskab for nu. For det var en udnyttelse af sin position.*
- *Jeg tænker at det simpelthen ikke kan affærdiges eller undskyldes, når der på den måde bruges samme metoder til at opnå en status som gør at man kan være sammen med så unge piger uden indgriben. Og derudover hvad det gør ved gruppen af piger som står uden for og ser på. (...) Selv for alle os der ikke skulle døje med seksuelle tilnærmelser, har den type adfærd konsekvenser og trækker tråde i voksenlivet, tråde af svigt, fortielse, utilstrækkelighed, manipulation og angst for latterliggørelse. Det har været en rystende oplevelse at følge med i. I mange år har det føltes diffust, som om at 'sådan var det bare'. At de første tilbagemeldinger (fra DR) endelig tager form og siger at det var forkert - også den gang, er en stor lettelse, jeg håber at kunne medvirke til at det samme sker for alle involverede på Sankt Annæ Gymnasium, og at vi måske kan få en slags oprettelse.*
- *Hun har valgt at stå frem, fordi hun vil bakke op om de kvinder, der har fortalt om forholdene på SAG og i (DR's pigekor), og som er blevet betegnet som "jaloux" eller drevet af forkerte motiver.*

Det kan på baggrund af vores undersøgelse konkluderes, at studiemiljøet på SAG i den periode, hvor indberetterne har gået på SAG (1981-2001), generelt har været godt, men at i hvert fald en del af de tidligere elever har oplevet, at miljøet på skolen i 1980'erne og i 1990'erne i perioder var præget af, at nogle få mandlige lærere havde en upassende opførsel over for (kvindelige) elever. Den upassende opførsel har efter de pågældendes indberetninger bestået i,

- at der har været lærere, der har været kærestere med elever, der har gengældt lærernes følelser,
- at der er lærere, der har været forelskede i eller betagede af kvindelige elever og givet dette til kende over for de pågældende, der ikke har gengældt følelserne,
- at der er lærere, der ved flere lejligheder har berørt eller masseret elever på en måde, der går ud over passende berøringer,
- at der er lærere, der lejlighedsvist har brugt et vulgært eller seksualiseret sprogbrug over for eleverne, og
- at en eller flere læreres adfærd har skabt en forestilling hos eleverne om, at det kan "betale sig" for eleverne at flirte med lærerne for at opnå fordele.

Resultatet af dette har været, at flere af de tidligere elever, vi har talt med, har oplevet miljøet på skolen som "seksualiseret" forstået således, at der kunne forekomme en seksuelt ladet stemning mellem lærere og elever, der ikke bør være til stede på en skole eller et gymnasium. Dette har gjort det vanskeligt for (nogle af) eleverne at færdes på skolen i dagligdagen, at deltage i undervisningen eller at yde deres bedste, fordi fænomener som flirt, seksualitet, udfordrende påklædning og kropskultur har været i spil mellem lærere og elever på en måde, der gav anledning til utryghed.

Som beskrevet ovenfor har der stedse været en pligt for ledelsen på en skole eller et gymnasium til at sikre et chikanefrit miljø for eleverne. Denne pligt følger i dag af lov om undervisningsmiljø, der på dette punkt forstås på samme måde som ligebehandlingslovens § 4, dvs. at ledelsen på skolen har pligt til at forebygge chikane over for eleverne, se nærmere ovenfor i afsnit 5.

Uanset om man anvender regler og principper i datidens eller nutidens lovgivning eller almindelige retsgrundsætninger, er det vores vurdering, at ledelsen på SAG i perioden 1981-2001 har forsømt at sørge for tilstrækkeligt klare retningslinjer for relationen mellem elever og lærere⁴ og forsømt at forebygge tilfælde af uønskede tilnærmelser fra lærere til elever. Som beskrevet ovenfor i afsnit 5.2 har en arbejdsgiver (og en uddannelsesinstitution) en forpligtelse til at stille et chikanefrit miljø til rådighed og dermed til at forebygge seksuel chikane.⁵

⁴ Efter det for os oplyste forelå der ingen retningslinjer.

⁵ Dette er senest fastslået i Østre Landsrets dom af 19. november 2021 (også nævnt ovenfor i afsnit 4.4), hvor arbejdsgiveren ikke havde overholdt sin pligt efter ligebehandlingslovens § 4 til i rimeligt omfang at sikre den ansatte B mod den chikane, som kollegaen A udsatte hende for. Det var afgørende for resultatet, at arbejdsgiveren, hverken før eller efter at ledelsen havde fået

De indberetninger, vi har modtaget, viser, at flere elever oplevede et chikanefyldt miljø. Dette gælder, selvom der, så vidt vi er orienteret, ikke er nogen elever, der dengang har klaget over studiemiljøet.

Det gælder også, selvom der ikke er holdepunkter for at antage, at den daværende ledelse har haft kendskab til konkrete episoder eller hændelser, der har haft betydning for miljøet på skolen, og som de har forsømt at handle på. Der er kun én indberetning, hvori det er nævnt, at en navngiven person med tilknytning til ledelsen fik en orientering om, at en lærer havde opført sig krænkende over for en elev, jf. nedenfor i afsnit 7.

Vi har noteret os, at ingen af de lærere, vi har interviewet, har opfattet stemningen på gymnasiet som "sekstelt ladet" i relationen mellem elever og lærere. Der er ingen af dem, der har oplevet, at kvindelige elever har haft det dårligt som følge af en sådan stemning.

Det kan ikke afvises, at det forekom på gymnasier i denne periode, at lærerne anvendte et frisprog over for eleverne, at en lærer kunne "lægge an på" en elev, eller at en lærer kunne indgå i et egentligt parforhold med en elev. Det ændrer imidlertid ikke ved, at en sådan opførsel også efter datidens regler og retsgrund-sætninger og principper må betegnes som krænkende og i strid med tjenstlige pligter, fordi forholdet ikke kan være ligeværdigt, når der samtidig er et magtforhold mellem parterne.

En lærers uønskede, intime berøringer i et klasselokale eller på en rejse med skolen, er både dengang og nu naturligvis og utvivlsomt udtryk for krænkende adfærd (seksuel chikane – hvis der ikke ligefrem er tale om blufærdighedskrænkelser, der udgør et strafbart forhold).

Som nævnt er det i henhold til indberetningerne kun nogle få af de daværende lærere på SAG, der udviste krænkende eller pligtstridig adfærd, og helt overordnet forekommer disse få læreres opførsel at have været mislyde i en ellers iverdigt harmonisk hverdag på SAG, der leverede fremragende undervisning og i iverdigt skabte gode rammer for elevernes ungdomsliv.

At problemerne kan føres tilbage til nogle få enkeltpersoner, ses også derved, at vi ikke har modtaget en eneste indberetning for perioden efter 2001. Dette tyder på, at der ikke (længere) er problemer med en usund kultur blandt de ansatte, og på, at SAG i hvert fald i de sidste 20 år i alt væsentligt har stillet et chikane-frit studiemiljø til rådighed for deres elever.

6.4 Førstehåndsindberetninger om navngivne lærere

Undersøgelsen har bl.a. haft til formål at afdække, om der på SAG forekommer krænkende adfærd i form af seksuel chikane, herunder uønsket seksuel opmærksomhed, over for enkeltpersoner.

kendskab til de kritisable forhold, havde iværksat nogen foranstaltninger til at sikre de ansatte mod seksuel chikane i form af eksempelvis en klar politik om forebyggelse og håndtering af seksuel chikane.

Som nævnt ovenfor er der indkommet ni indberetninger om dette, hvor tidligere elever fortæller om egne oplevelser (førstehåndsindberetninger). Disse indberetninger vedrører fire forskellige lærere, og de er fordelt over perioden 1981-2001.

En indberetning vedrører uønskede kys og kærtegn samt opfordring til sex over for en beruset og halvsovende elev, der var alene med den pågældende lærer, men hvor en veninde kom til og afbrød begivenhedernes gang. Hændelsesforløbet kan – da indberetningen lægges til grund – kvalificeres som blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232. Det er ikke nødvendigvis en strafbar handling uopfordret at lægge sig i en seng med en anden person, men hvis handlingen kombineres med et tilbud om sex, vil der efter omstændighederne være tale om blufærdighedskrænkelse⁶. Det er en skærpende omstændighed, at der var tale om en elev, der havde fået for meget at drikke, og som derfor var mere udsat. Der er under alle omstændigheder tale om et tilfælde af uønsket opmærksomhed med seksuelle over- eller undertoner og dermed om seksuel chikane i henhold til ligebehandlingsloven og lov om undervisningsmiljø.

To indberetninger omhandler lærere, der har udsat elever for uønskede berøringer, fx i nakke og på skuldre i klasselokalet i forbindelse med undervisning. I det ene tilfælde var der tillige tale om uønskede tilnærmelser gennem længere tid, og som led i dette forløb undertiden uønskede berøringer på nakken, på skulderen eller i håret.

Den adfærd, der er beskrevet i indberetningerne, er ikke omfattet af straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse. Det er kun "uanstændige" forhold, der fanges af bestemmelsen. Berøringer på kroppens intime dele vil alt andet lige være "uanstændige", mens berøringer på skuldre, nakke og hår mv. uden egentlig seksuel prægning ikke er strafbare efter retspraksis. Det har ikke betydning, om berøringerne sker i det skjulte, eller om de – som her – sker, når der er andre til stede. Derimod vil en lærers gentagne, uønskede berøringer af elever (der er i en underlegen situation i forhold til læreren) være udtryk for seksuel chikane.

De lærere, der er omtalt i indberetningerne, har ikke haft mulighed for at kommentere indberetningerne, jf. afsnit 3.4, og indberetningerne står øvrigt alene og er ikke støttet af andre forklaringer. Dette må nødvendigvis indgå i vurderingen, selvom indberetningerne forekommer at være troværdige.

To indberetninger vedrører mulig blufærdighedskrænkelse. Der er i begge tilfælde tidligere elever, der beretter om, at en lærer har berørt dem på låret uden på bukserne (i den ene situation forekom berøringen helt oppe ved skridtet) i en situation, hvor der var andre til stede.

Efter retspraksis er det udgangspunktet, at uønskede befølinger af en persons lår uden på bukserne ikke kan anses som blufærdighedskrænkelse⁷. Det kan dog ikke udelukkes, at forholdet vil være strafbart, når handlingen begås over for en elev, der er betroet en lærer til uddannelse, og i hvert fald i det ene tilfælde var der tale om berøringer øverst på låret og dermed i et intimt område.⁸ Efter vores vurdering er der tale om hændelser, der ligger i grænseområdet for straffelovens § 232.

⁶ TFK 2011.157 Ø, jf. Kommenteret Straffelov, Speciel Del (12. udgave), s. 412.

⁷ Jf. fx UfR 1988.397 V.

⁸ Jf. UfR 2004.970 H om beføling af en 14-årig pige på bagdelen uden på tøjet – handlingen var omfattet af straffelovens § 232.

Derimod vil de beskrevne handlinger givet være udtryk for seksuel chikane, idet uønskede kærtegn på intime områder af kroppen (også berøringer på låret) falder ind under ligebehandlingslovens definition af begrebet. Det samme må antages at have været gældende forud for vedtagelsen af ligebehandlingsloven, da der er tale om forhold mellem en lærer og en elev.

Vedrørende den ene indberetning har den lærer, der er nævnt i indberetningen, ikke haft mulighed for at kommentere indberetningen, jf. afsnit 3.4. Læreren nævnt i den anden indberetning afviser at have opført sig på den måde, som den tidligere elev beretter om. Den tidligere elev har efter vores opfattelse oplyst ret præcist om tid, sted, udførelsesmåde mv. Vi har samtidig lagt vægt på, at den tidligere elevs forklaring om hændelsesforløbet (tid og sted) er blevet bekræftet af læreren, dog sådan at læreren har bestridt, at han har foretaget de uønskede handlinger. Vi har desuden lagt vægt på elevens troværdige forklaring om, at handlingen indgik i et forløb, hvor læreren gennem længere tid havde udvist interesse for eleven (hvilket læreren dog har bestridt). Det har endelig indgået ved bevisvurderingen, at den pågældende lærer vedrørende en anden indberetning har afgivet en mindre troværdig forklaring.

To tidligere elever har oplyst om, at de har været udsat for, at en lærer på SAG har gjort tilnærmelser til dem, mens de var elever, efterfulgt af opfordring til et seksuelt forhold, der blev fremsat, efter de var fyldt 18 år og havde forladt SAG (groominglignende forløb, jf. den ene indberetter). Det er vores vurdering, at den adfærd, der er beskrevet i indberetningerne, ikke indebærer en overtrædelse af straffelovens § 223, heller ikke selvom relationen måtte være grundlagt, mens kvinderne stadig var elever på SAG. Der er heller ikke tale om overtrædelse af andre regelsæt, da de beskrevne hændelser udspillede sig uden for skolens område, efter at indberetterne havde forladt SAG (og var over 18 år). Dette gælder, selvom forholdet muligvis var blevet grundlagt, mens kvinderne stadig var elever på SAG.

En indberetning vedrører fotografering af mindreårige elever på en lejr tur. Der er ikke tale om billeder med erotiske motiver. Forholdet er ikke omfattet af straffelovens § 264 a om optagelse af fotos uden tilladelse, da det ikke kan anses for uberettiget at fotografere deltagernes almindelige aktiviteter og samvær på en lejr tur på den skete måde. Den lærer, der har taget billederne, har kommenteret hændelsesforløbet og har vist os eksempler på billeder fra den pågældende tur. Forholdet er heller ikke omfattet af databeskyttelseslovgivningen, da billederne kun har været til privat brug. I øvrigt er der tale om et forhold, der ligger mere end 30 år tilbage i tiden, og som i givet fald skal bedømmes efter den dagældende lovgivning.

Endelig har en tidligere elev indberettet, at hun blev tilbudt eneundervisning i et lokale, hvor der hang en eller flere plakater med et erotisk motiv. Forklaringen står alene, og der er ikke andre personer, vi har interviewet, der har været bekendt med eller hørt om, at der var plakater med erotisk motiv i klasselokaler eller øvelokaler. På denne baggrund kan vi ikke konkludere, at episoden har fundet sted, sådan som den er beskrevet for os, selvom indberetteren i øvrigt er troværdig.

Objektivt set er det tvivlsomt, om hændelsen i øvrigt kan karakteriseres som seksuel chikane. Forevisning af anstødelige billeder eller lignende er klart omfattet af begrebet, men ophængning af "værkstedsplakater" og lignende ligger tæt på den nedre grænse for, om en adfærd er udtryk for chikane. Som det er anført ovenfor i afsnit 5.3, er det efter nutidens standard dog afgørende, om den krænkede part oplever situationen som krænkende. Da der er tale om lokaler, der anvendes til undervisning af børn, har det også efter

datidens regler, principper og retsgrundsætninger været krænkende at placere plakater af nøgne piger i klasselokalerne.

Det var og er i strid med de tjenstlige pligter, der påhviler en lærer på en skole med mindreårige elever, hvis den pågældende ikke fjerner plakater med erotiske motiver fra de lokaler, hvor eleverne færdes.

6.5 Andenhåndsindberetninger om navngivne lærere

Herudover har vi vurderet 23 indberetninger, som vedrører adfærd, som indberetterne ikke selv har været udsat for, men som de har observeret eller hørt om (andenhåndsindberetninger). Indberetningerne omfatter fire navngivne lærere, og de beskriver to kategorier af adfærd:

- Uønskede tilnærmelser fra en lærer gennem længere tid over for en bestemt elev (en indberetning), hvilket kan kvalificeres som seksuel chikane.
- Kortere- eller længerevarende gensidigt accepterede forhold mellem en lærer og en elev under 18 år (flere indberetninger om seks forskellige forhold), der – selv hvis forholdet er frivilligt fra elevens side – er og var i strid med de tjenstlige pligter, der påhviler en lærer på en skole eller et gymnasium.

Også disse indberetninger har vi foretaget en bevisvurdering af i overensstemmelse med de i afsnit 6.1 nævnte principper.

En af andenhåndsindberetningerne oplyser om et muligt seksuelt forhold mellem en lærer og en elev under en togrejse for næsten 40 år siden. Det i indberetningen beskrevne kan efter vores vurdering ikke lægges til grund, da det er dementeret af både den lærer, der er omtalt, den "forurettede" og en veninde til den "forurettede", der deltog på den pågældende rejse.

Flere tidligere elever har fortalt, at en lærer og en elev havde et forhold til hinanden gennem flere år. Der er flere indberetninger, der beskriver, at forholdet blev indledt, mens eleven gik i folkeskolen. Andre indberetninger beskriver, at forholdet blev indledt, da eleven gik i 1.G. Der er enkelte indberetninger, der angiver, at der var tale om et seksuelt forhold, og der er tre indberetninger, der i denne forbindelse nævner den samme episode ved en fest på skolen. Oplysningerne om, at der var tale om et seksuelt forhold, fremstår imidlertid alene som gisninger.

Den pågældende tidligere lærer har oplyst, at han har haft et venskab med den pågældende elev, men at der ikke har været tale om et forhold, mens eleven var på skolen. Der er imidlertid forklaret om dette forhold, herunder af den pågældende elev, på en sådan måde, at det efter vores vurdering kan lægges til grund, at læreren og den pågældende elev havde et forhold til hinanden, mens eleven gik på SAG, og at forholdet blev indledt, inden hun var 18 år gammel. Der er imidlertid ikke bevismæssigt grundlag for at konkludere, at læreren dengang overtrådte straffelovens § 223, jf. det ovenfor anførte om gisninger.

Der er ikke noget i indberetningerne, der tyder på, at der har været tale om uønsket seksuel opmærksomhed fra lærerens side over for den pågældende elev, og oplysninger fra den tidligere elev bekræfter da

også dette. Som udgangspunkt kan et samtykke fra en mindreårig ikke tillægges afgørende betydning, når opgaven er at vurdere lovligheden af en nær relation til en voksen. Det er imidlertid antaget i retspraksis, at et samtykke fra en ung over 15 år kan indgå i en afvejning af, om et erotisk forhold, der ellers er omfattet af straffelovens regler, er udtryk for et strafbart overgreb, og på samme måde kan et samtykke fra en ung person over 15 år have betydning for vurderingen af, om et kæresteforhold kan anses for at være udtryk for en krænkelse (seksuel chikane) i forhold til eleven.

Det er imidlertid utvivlsomt, at det er og var i strid med de tjenstlige pligter for en lærer at indlede et forhold til en elev under 18 år. Reglerne om seksuel chikane retter sig i første række mod *uønsket* opmærksomhed fra et andet menneske, men en lærers adfærd på dette område kan have den refleksvirkning, at omgivelserne – de andre elever – opfatter studiemiljøet som konfliktfyldt og seksuelt ladet.

På denne baggrund er det vores vurdering, at lærerens adfærd, der ikke blev sanktioneret af ledelsen, er udtryk for seksuel chikane, og at læreren ikke efterlevede de pligter, der påhviler en lærer på en skole som SAG, hvor der færdes mindreårige elever sammen med næsten voksne elever. Vi har lagt vægt på, at lærerens adfærd var en vigtig faktor i det, der af andre elever blev opfattet som et "chikanefyldt" miljø.

En indberetning vedrører en lærer, der indledte et forhold til en kvindelig elev, mens denne gik i 2.G. Den tidligere elev, der har foretaget andenhåndsindberetningen, har oplyst, at der var tale om et seksuelt forhold. Der er imidlertid ikke oplyst noget til støtte for denne opfattelse. Både den berørte lærer og den elev, der er nævnt i indberetningen, har oplyst over for os, at indberetningen er usand, og at de ikke havde et forhold til hinanden. Da der er tale om en indberetning, der er dementeret af både den pågældende lærer og den påståede "forurettede", er det vanskeligt at konkludere noget nærmere om rigtigheden af indberetningen. Som det er beskrevet ovenfor, må der i en undersøgelse som denne gælde et forsigtighedsprincip, og vi har hæftet os ved, at det ikke fremgår udtrykkeligt af en Facebook-samtale, som vi har fået kopi af, at den tidligere elev, der deltager i samtalen, har bekræftet at have været i et forhold til læreren, og hvornår dette i givet fald skulle have fundet sted.

En tidligere elev har indberettet, at hendes veninde på SAG havde et forhold til en lærer, der indebar et seksuelt forhold de to imellem, da veninden var omkring 15 år gammel. På samme måde som vedrørende to af de ovenfor anførte indberetninger har både den tidligere lærer og den "forurettede" dementeret indberetningen og oplyst, at de ikke har haft et forhold til hinanden, sådan som det er beskrevet i indberetningen. Der er ikke andre bevisligheder, der støtter rigtigheden af indberetningen. Vi kan dermed efter en almindelig bevisvurdering ikke lægge til grund, at de hændelser, der er beskrevet i indberetningen, har fundet sted.

Der er flere indberetninger, der angår den samme lærer, og hvor en række tidligere elever har den erindring fra deres skoletid, at læreren havde et forhold til en elev, eller at de så læreren gå hånd i hånd med en elev eller lignende. Det er fælles for disse indberetninger, at der ikke foreligger oplysninger om navne på de involverede elever, og at der i det fleste tilfælde ikke er oplysninger om tider, steder eller det nærmere hændelsesforløb. Der er ingen oplysninger om, at den pågældende lærer har haft et seksuelt forhold til nogen af de pågældende elever. Der er ingen af de (påståede) forurettede elever, der har henvendt sig og fortalt om den pågældende lærer, og det har ikke på baggrund af indberetningerne været muligt at identificere den eller de pågældende elever, der skulle have været genstand for krænkende adfærd fra lærerens side.

Vi har ikke grund til at betvivle, at de tidligere elever, vi har talt med, har gengivet deres erindringer fra skoletiden så præcist, som det har været muligt for dem. Flere af indberetningerne bærer imidlertid præg af, at der er tale om gengivelse af oplysninger på anden hånd. Der er også flere af de tidligere elever, der har henvendt sig til os, fordi de har haft oplysninger om andre lærere og begivenheder, og således at oplysningerne har været et "biprodukt" i den pågældende indberetning.

Den tidligere lærer har selv fortalt, at han ikke i noget tilfælde har haft et romantisk eller et på anden måde upassende forhold til en elev. Når en indberetning har været præcis, sådan at det har været muligt at forholde sig til den og kommentere den, har den pågældende givet en detaljeret og troværdig forklaring om de beskrevne hændelser.

Det er derfor vores vurdering, at det på baggrund af de indberetninger, vi har modtaget, ikke kan konkluderes, at den pågældende lærer i noget tilfælde har haft et sådant forhold til en elev eller opført sig på en måde, hvor der er grund til at rejse kritik af hans handlinger.

En indberetning beretter om, at en lærer gennem længere tid og ved flere lejligheder forsøgte sig med tilnærmelser over for en kvindelig elev, der afviste ham. Hændelsesforløbet minder om det forhold om ugenældte følelser, der er beskrevet ovenfor, og må juridisk bedømmes på samme måde.

Det har ikke været muligt at indhente en forklaring fra den pågældende lærer, jf. afsnit 3.4, og vi er derfor ude af stand til at vurdere med den fornødne sikkerhed, om hændelsesforløbet har været, som angivet i indberetningen.

Endelig er der flere indberetninger der nævner, at en lærer flyttede sammen med en kvindelig elev, mens denne fortsat var elev på skolen. Det fremgår af forklaringerne om dette forhold, at i hvert fald enkelte af de ledende personer på skolen var bekendt med forholdet, da det ved en bestemt lejlighed blev nødvendigt at lade en kollega overtage eksaminationen af den pågældende elev. Det fremgår også af forklaringerne, at elevens forældre angiveligt var involveret i beslutningen om, at den pågældende elev boede sammen med læreren.

Det kan ikke med sikkerhed udledes af indberetningerne, om eleven var over eller under 18 år, da det påståede forhold blev indledt.

Det har ikke været muligt at indhente en forklaring fra læreren, jf. afsnit 3.4, og den pågældende elev har ikke henvendt sig. På baggrund af de modtagne oplysninger har vi imidlertid fundet det forsvarligt at lægge til grund, at der har været et forhold mellem den pågældende lærer og elev, og at dette indebærer et brud på de tjenstlige pligter, der påhvilede en lærer. Som nævnt ovenfor kan et samtykke fra en mindreårig ikke tillægges afgørende betydning, når opgaven er at vurdere en mulig krænkelse af den pågældende. Efter dansk ret kan et samtykke fra forældrene til den mindreårige heller ikke tillægges betydning.

7. Har skolens ledelse eller Københavns Kommune begået fejl eller udvist forsømmelser

Vi har ovenfor i afsnit 6.2 vurderet, at den daværende ledelse på SAG forsømte at forebygge, at der kunne opstå et studiemiljø på skolen, som de elever, vi har citeret ovenfor i afsnit 6.2, har oplevet som et "seksualiseret" miljø.

Der er ingen oplysninger i indberetningerne, der peger på, at den daværende ledelse har haft positivt kendskab til konkrete krænkelser af elever på SAG, bortset fra et enkelt tilfælde, der ligger langt tilbage i tiden, og hvor det ikke har været muligt at indhente en kommentar fra den pågældende person, jf. afsnit 3.4. Der er ingen lærere, vi har talt med, der forklarer, at de havde kendskab til disse forhold – bortset fra et bestemt forhold, der også ligger langt tilbage i tiden, og som flere lærere kan huske, men som de ikke opfattede som et forhold mellem en lærer og en mindreårig elev.

Der er flere indberetninger, herunder en skriftlig forklaring fra en daværende lærer, der beskriver, at en lærer er indgået i et kortere- eller længerevarende parforhold med en elev på skolen. De forhold mellem en lærer og en elev, der er beskrevet i afsnit 6.5, har været almindeligt kendt blandt eleverne, og på den baggrund er det nærliggende, at det samme gælder for de lærere, der underviste på SAG i denne periode. Det er imidlertid ikke muligt at fastlægge, hvem der måtte have haft hvilken viden og hvornår.

Hvis den daværende ledelse havde kendskab til eller en formodning om, at en lærer havde et forhold til en elev, havde de pligt til at skride ind, da der er tale om – som minimum – en klar overtrædelse af de tjenstlige pligter, der har påhvilet den relevante lærer. Der er imidlertid på det foreliggende grundlag ikke mulighed for at fastslå, at ansvarlige i ledelsen på SAG har forsømt nogen pligt i denne sammenhæng.

Der er ingen oplysninger i sagen, der peger på, at ansvarlige i Københavns Kommune har haft kendskab til eventuelle problemer med studiemiljøet på SAG eller kendskab til enkeltpersoners forhold, som de pågældende burde have reageret på.